

Škola pro žáky s poruchami učení a rodiče (případová studie)

Vlastimil Čiháček

Učitele, který by neslýchal slovo „dyslektik“, bychom dnes hledali podstatně déle než před čtvrtstoletím. Dyslexie je nejznámější specifická vývojová porucha učení (SVPU), při níž má člověk obtíže se čtením. První problémy se poprvé zřetelně objevují v mladším školním věku. Školy mohou přispět k minimalizování projevů poruchy nebo je mohou naopak prohlubovat. Fatální vliv na život člověka mohou mít také další specifické vývojové poruchy učení (např. dyskalkulie, dysgrafie, dysortografie¹). Některé školy neberou dostatečně zřetel na to, že při výuce žáka se SVPU se musí zohledňovat jeho znevýhodnění. Žák se během docházky do takové školy nenaučí vše, co by si mohl osvojit. Stoupá riziko, že škola negativně ovlivní celý další žákův život (zúžený výběr povolání, praktické dopady defektního čtení a snížených šancí získávat čtením informace, ale též psychické následky) přes relativně dobrou konstelaci okolností (rozumové dispozice nejsou sníženy, výchova v rodině není celkově zanedbávající, rodinné prostředí nevykazuje zásadně nízkou sociokulturní úroveň apod.)

Oproti tomu jsou školy, ve kterých se učitelé snaží používat efektivní a vhodné postupy, aby i žáci s SVPU byli úspěšní přesto, že je jejich učení ztížené.

A právě školu orientovanou na tento druh speciálně pedagogické podpory žáků jsme se rozhodli prezentovat v sérii případových studií, které v rámci projektu „Postavení rodičů jako výchovných a sociálních partnerů školy“ přibližují vztahy rodičů a vybraných škol. Pro případovou studii byla vybrána základní škola se specializovanými třídami na Mendlově náměstí 4 v Brně. Vybrané zařízení přijímá převážně děti, které již navštěvovaly některou ze základních škol a poté byly přeřazeny. Nabízí se proto také příležitost proniknout do procesu vzniku vztahů rodičů a nové školy, příležitost postihnout okolnosti, které tyto vztahy ovlivňují a později formují.

Výzkumné šetření na vybrané škole probíhalo v květnu 2003. Byly vedeny hloubkové rozhovory s ředitelkou školy. Názory ostatních členů učitelského sboru byly zjišťovány prostřednictvím dotazníků. Dotazník byl rozdán všem 50 pedagogickým pracovníkům školy, vrátilo se 36 vyplněných dotazníků. Výsledná návratnost byla tedy 72 %. Vztah rodičů ke

¹ Dyskalkulie – porucha matematických dovedností, dysgrafie – poruchy psaní, dysortografie – poruchy aplikace pravopisných pravidel, přestože je jedinec zná. Více k poruchám učení např. Zelinková (2000).

škole byl rovněž zjišťován pomocí dotazníkového šetření. Dotazník byl rozdán pěti stům rodičů žáků se specifickými vývojovými poruchami. Výsledná návratnost byla 57 % (vrátilo se 283 vyplněných dotazníků). Informace o škole byly dále získávány analýzou dokumentů: výročních zpráv školy v letech 1997 – 2002, poslední inspekční zprávy a školních kronik z let 1937 – 2003. Zjištění jsou komparována s výsledky druhé etapy výzkumného projektu. Statistická data jsou srovnána se souborem 571 zástupců rodičů škol v ČR (dále hovoříme o republikovém souboru)

Charakteristika školy

Základní škola Mendlovo náměstí 4 je jedna z největších škol v Brně. Je umístěna v městské části Brno – střed. Jedná se o školu s dlouhou tradicí a bohatou minulostí. Budova dnešní základní školy na Mendlově náměstí sloužila od roku 1883 pro potřeby německého měšťanského školství. Od roku 1895 byla v budově zčásti umístěna rozrůstající se Matiční soukromá obecná škola z dnešní Křížové ulice. V roce 1919 se neustále expandující škola na Mendlově náměstí rozdělila na chlapeckou a dívčí. Od září roku 1920 byly zřízeny v budově na Mendlově náměstí také česká trojtřídní chlapecká a dívčí měšťanská škola. V tomtéž roce bylo z dnešní Kounicovy ulice přemístěno na Mendlovo náměstí dívčí reálné gymnázium, které zde setrvalo až do roku 1949.

Chlapecká i dívčí měšťanská škola byla rozdělena v roce 1923 na "I. Chlapeckou měšťanskou školu" se sídlem na Mendlově nám. a byla v budově do roku 1939. Dívčí měšťanské školy setrvaly v budově (mimo krátké období roku 1941 a 1945) až do roku 1948, kdy podle nové školské reformy dostaly název "Střední škola dívčí na Mendlově náměstí" a od roku 1953 „18.osmiletá střední škola na Mendlově náměstí".

Jednotlivá křídla budovy mají více vchodů, což způsobilo, že v budově sídlilo později více škol téhož typu. Od školního roku 1961/62 se zde nacházela jedna škola s názvem "Základní devítiletá škola na Mendlově náměstí 4" a druhá škola s názvem "Základní devítiletá škola na Pekařské ulici". Obě školy se spojily od školního roku 1977/78.

Poloha školy je na místě s velmi dobrou dostupností hromadnou dopravou. To byl jeden z důvodů, proč právě v této někdejší "ZDŠ Mendlovo náměstí 4" vznikla profilace školy směrem k dnešní podobě: škola byla vybrána a zahrnuta do rozvoje programu speciálního školství na pomoc žákům s dyslexií. V roce 1979 zde byly otevřeny dvě dyslektické třídy I. stupně, ve kterých bylo zahájeno odborné vyučování pomocí speciálních metod používaných pro nápravu této vady. V roce 1981 sem byly přemístěny tři třídy s žáky s dyslexií ze ZŠ Horní

a postupně se rozšiřoval počet těchto tříd na prvním stupni tak, že zde až do roku 1989 bylo dvanáct specializovaných tříd. Odbor školství nebyl dle slov ředitelky původně nakloněn zřízení tříd pro žáky s dyslexií na II. stupni, a tak žáci přecházeli do 5. tříd zpět na kmenové školy. Výuka žáků ve specializovaných třídách na II. stupni probíhá teprve od roku 1990.

V tomto školním roce má škola celkem 37 tříd, z toho 9 tříd s běžnou výukou a 28 specializovaných tříd pro žáky s SVPU pokrývajících všechny ročníky školy. Školu navštěvuje 636 žáků, které vyučuje 50 pedagogů. Škola má 10 provozních zaměstnanců. Současná ředitelka je ve funkci od roku 1992. Ve škole je zaměstnána od roku 1978. Během svého řízení školy prosazovala rozšiřování výuku žáků ve specializovaných třídách. Domnívá se, že jí byl kolektiv nakloněn a považuje za svůj úspěch, že počet tříd vzrostl na nynější počet.

Od 1. do 7. postupného se vyučuje podle vzdělávacího programu "Obecná škola", v osmých a devátých ročnících dobíhá vyučování podle tzv. rozvolněných osnov vzdělávacího programu Základní škola. V minulosti byly ve škole zkoušeny alternativní směry výuky. Pro výuku dětí se SVPU se však osvědčila jen pevně strukturovaná výuka s přesným, pravidelným režimem. Ředitelka k výuce říká: *„hodina musí být velice rozmanitá, nápaditá, dalo by se říct, musí děcka zaujmout, není to nějaké mentorování, i když třeba výuka opravdu je spíše frontální jak nějaká skupinová, protože ty děti na to opravdu nemají, aby dokázaly samostatně vytvořit nějakou samostatnou práci jako třeba v Daltonu“* a vzpomíná: *„byla období, kdy jsem se zaměřovala na Dalton a myslela si, že by tudy vedla cesta, ale u těchto dětí opravdu ne. Oni nemají vyvinutou vůli, tím pádem jakmile nemají nad sebou takový ten dohled že teďka musíš, nehledě na to, že je vyzvedneme po takových negativních zkušenostech ve škole, že se práci spíš vyhýbají, takže to nezabralo.“*

Žáci se specifickými vývojovými poruchami učení přicházejí ze škol, které nemohly, nechtěly nebo nebyly schopny poskytnout jim potřebnou speciální podporu. Do školy na Mendlově náměstí by měli přicházet žáci s těžší formou poruchou, kdy je jejich výchova a vzdělávání v obvyklé třídě základní školy skutečně náročnou záležitostí. V těchto případech je včasné zahájení docházky do školy se specializovanými třídami rozumným vyústěním spolupráce odborníků a rodičů. Nejsou však výjimkou žáci, kteří po několika letech nedostatečné podpory, někdy žádné podpory a někdy kontraproduktivních pedagogických postupů přicházejí z běžných škol přesto, že by za vhodných podmínek přiměřeně prosperovaly i tam. Po měsících a letech přehlížení jejich zvláštností a nevhodných řešení problémů (stížnosti rodičům, tresty) bez potřebných pedagogických opatření jsou v takovém psychickém stavu, že je pro ně specializovaná třída jedinou možností dosáhnout vzdělání adekvátní jejich schopnostem.

Ve výběru a zařazování žáků do specializovaných tříd má podstatnou úlohu Pedagogicko-psychologická poradna města Brna. Doporučuje základní školu se specializovanými třídami rodičům, pro jejichž děti by byla z pohledu poradny vhodným školským zařízením. Vyjadřuje se také k případům, kdy se rodiče dovědí jinými cestami o existenci školy se specializovanými třídami a projeví zájem o docházku svého dítěte do ní. V převaze jsou přijímáni žáci rodičů, kterým byla škola doporučena poradnou. Úzká spolupráce s Pedagogicko - psychologickou poradnou města Brna pokračuje i po vřazení dítěte do školy na Mendlově náměstí. Psycholožka této poradny poskytuje jedenkrát za 14 dní poradenský servis pedagogům, rodičům a žákům. Velmi účinně pomáhá dětem při volbě jejich povolání.

Způsoby komunikace s rodiči

Z rozhovoru s ředitelkou vyplývá, že škola má ustálen repertoár různých způsobů a forem komunikace s rodiči. Připisuje velkou důležitost prvnímu kontaktu. Podívejme se, v čem spatřuje klíčový obsah prvních setkání rodičů se zástupci školy, jak probíhá, a poté se podívejme na komunikaci v průběhu školního roku v různých podobách.

Jak již bylo uvedeno, obvykle jsou rodiče do školy na Mendlovo nám. nasměrováni poradenskými zařízeními, ale o škole se mohou dozvědět i jinými kanály. Pro prezentaci školy mezi veřejností byl každoročně vydáván tištěný informační bulletin a byly vydávány tiskoviny k výročí školy. Dnes má škola další médium, které o ni může vyvolat zájem rodičů – webové stránky. Jsou zdrojem základních informací doplněných dokumentačním materiálem (texty, fotografie). Webové stránky deklarují vztah školy a rodičů: „Jelikož si všichni zaměstnanci uvědomujeme, že školu tvoří symbióza žáků, vyučujících a rodičů, usilujeme při své náročné a zodpovědné práci o vytvoření příjemného prostředí a harmonických vztahů.“ (<http://zsmendl.webpark.cz>)

S počátkem školního roku přichází „noví“ rodiče do kontaktu s ředitelkou na společném setkání: „*Nové rodiče si zvu hned v zahajovací den, uvítám je ve sborovně a všem jim řeknu, co je čeká a nemine*“. Rodiče se dozví, za jakých podmínek je docházka dítěte považována za účelnou, což je důležité už proto, že první půlrok je dítě ve škole na diagnostickém pobytu a ředitelka nemusí po jeho skončení žáka trvale přijmou do školy. Po setkání s ředitelkou následuje první třídní schůzka rodičů, na které třídní učitelka dále vymezuje pravidla pro součinnost rodičů na výchově dítěte. K této první hromadné komunikaci, která má poněkud autoritativní nádech, ředitelka podotkla, že dodržováním pravidel, která se na prvních schůzkách vztáhnou k rodičům, se dosahuje postupného

odstranění mnohých obtíží v chování žáků. Komunikace s rodiči, kteří jsou již obeznámeni s režimem školy, má jiný obsah. Ředitelka vidí třídní schůzky s nimi jako příležitost k poradenské činnosti a odsuzuje pouhé informování o nedostacích jednotlivých dětí, se kterými mají rodiče zkušenosti z předchozích škol, považují je za výčitky chyb dítěte, o kterých dávno vědí, ale neumí je odstranit.

Aby škola třídní schůzky pro rodiče ztraktivnila, připravují učitelky s dětmi program pro rodiče. Ředitelka si chválí: *„Záleží na paní učitelce, ne na každou třídní schůzku, ale jednou za rok si děti připraví program a vystoupí s programem. Rodič je tam vidí a pak jsou po schůzce společně domů, a tím taky ty rodiče získáváme.“*

Třídní schůzky probíhají 4x do roka. Kromě nich se mohou rodiče s jednotlivými učitelkami i s ředitelkou setkat osobně kterýkoliv pracovní den. Ve všech případech se však doporučuje předchozí domluva, aby rodiče nemuseli čekat na zaneprázdněného pedagoga. Vedle konzultací škola rodičům nabízí návštěvu ve výuce, zodpovězení dotazů k tomu co rodiče ve třídě zaujalo a bezprostřední projednání otázek, které vyvstanou z pozorování školního dění.

Denní komunikace školy a rodičů patří k pravidlům, o nichž byla řeč v souvislosti s prvními schůzkami. Základním komunikačním prostředkem je pro ni kontaktní deník. Rodiče jsou na počátku docházky dítěte do školy přímo ředitelkou upozorněni: *„Kontaktní deník je úřední dokument pro spolupráci rodiny a školy, který podle toho musí být udržován, není to žádný trhací deníček“*. Do kontaktního deníku je denně zapisován úkol pro žáka v každém předmětu a kromě toho jsou do kontaktního deníku zapisována sdělení školy, ke kterým se rodiče obratem vyjadřují. Není určen k psaní poznámek o špatném chování nebo zapomínání, které mají rodiče podepisovat, ale je určen k vzájemnému dorozumívání školy a rodičů o situaci, v jaké se žák ocitá. Při hospitacích ve výuce jsem se přesvědčil, že kontaktní deník se používá po celou dobu docházky do školy a je doplňován využíváním žákovské knížky. Z rozhovoru s ředitelkou vyplynulo, že v první fázi po přijetí žáka do školy má kontaktní deník terapeutickou funkci: *„Odstraňují se prvotní nešvary dětí, se kterými sem děti dochází – neplní úkoly, které si nezapisují, nepamatují si je a zapírají je doma před rodiči, nepřipravují se do školy, od které neočekávají, že by jejich marnou snahu ocenila, zkouší používat úhybné manévry při kontrole plnění žákovských povinností - manévry, které zdárně používaly na předchozích školách jako únik před špatným hodnocením, vyhýbají se práci“*. Postupem času, po upevnění návyku plnění povinností se kontaktní deník oprostuje od funkce kontrolní a posouvá se více k funkci komunikačního prostředku. Počáteční terapie školy se však netýkají pouze dětí. Mnozí rodiče nejsou zvyklí na každodenní komunikaci se školou. Rodiče starších žáků přeceňují odpovědnost dětí a nepřikládají význam důsledné denní kontrole školních

záležitostí.

Neosobní komunikaci doplňuje možnost telefonického rozhovoru s učitelkami nebo ředitelkou.

Učitelky zjišťují počátkem roku některé základní údaje o dětech. Součástí dotazování je i možnost rodičů v některých třídách vyjádřit se, co pocítují jako problém ve třídě nebo ve škole. Toto dotazování není centrálně připravováno a vyhodnocováno, je realizováno především učitelkami na prvním stupni.

Škola má zájem být informována, co se děje v domácnostech, kde žijí děti, aby mohla zvolit adekvátní individuální přístupy k žákům. Přehled školy o situaci v rodině přinese např. klid dítěti rodičů s problémy, neboť se tím vysvětlí nežádoucí projevy v chování nebo výkyvy ve školní výkonnosti („*Nebudeme deptat dítě, když nevíme co se děje doma*“). Spolehlivý obrázek zajišťuje do určité míry psycholožka, která je v kontaktu s jednotlivými rodiči. Kontrolu v domácnostech rodičů závažně zanedbávajících své výchovné povinnosti vyžaduje škola po poradě s psycholožkou od Oddělení sociálně právní ochrany.

Rodiče zájem školy o dění v jejich domácnostech neirituje. V dotazníkovém šetření, analýzou jehož výsledků se budeme více zabývat později, celkové mínění rodičů připouští, aby se učitelky zajímaly o dění v rodinách žáků², ale ochota nechat si nahlížet do soukromí je nižší než v republikovém souboru³

Aktivity pro rodiče a širší veřejnost

Rodiče se mohou ročně zúčastnit ve srovnání s některými jinými školami jen malého počtu akcí. Jedná se o akce, na kterých vystupují děti s programem. V roce 2002 se konala akce s předvedením pěveckých, pohybových, recitačních a dramatických dovedností, která byla uspořádána na pomoc základní školy v zatopené obci a druhou možností byly Brněnské vánoce na náměstí Svobody, kde děti veřejně vystoupily s pásmem koled, říkanek, vánočních písní a s dramatizací bajek. Aktivity typu „akademie“ nejsou pro žáky této školy nejvhodnější. Stres před veřejností děti s poruchami učení deptá. Substituce aktivitami jiného druhu (turistika, sportovní odpoledne v tělocvičně, návštěvy kulturních zařízení) nemají ve škole podporu s poukazem na to, že pro rodiče této školy je příznačný nezájem o společné aktivity, které rodiče spojují s finančními výdaji. V minulosti byly podle slov ředitelky namyšleny

² K otázce: „Co se děje v rodinách žáků, nemá učitelé co zajímat“ byl na desetibodové škále (naprostý souhlas = 1, naprostý nesouhlas = 10) nejpočetnější naprostý nesouhlas (29,3% rodičů). Průměr bodového ohodnocení byl 6,84.

³ Průměr v republikovém souboru byl 7,9

kroužky v odpoledních hodinách alespoň pro děti, ale vše ustalo: „*Narůstají počty dojíždějících žáků a žáků ze vzdálených částí města. Rodiče trvají na tom, aby byly děti po setmění doma. Od listopadu do jara je období útlumu, kdy se nedá téměř nic organizovat*“. Škola o aktivitách pro děti, rodiče a veřejnost v jiné časové poloze (např. dopoledne v mimopracovní dny) neuvažuje.

Historie vztahů škola - rodina

Dlouhou tradici mělo v bohaté historii školy začlenění rodičovské instituce do jejího života. Vznik rodičovského sdružení se váže k 10. lednu 1947. Kronika školy vzpomíná na první předsedkyni, paní Leopoldu Kotilovou, úřednici, která byla velmi agilní zástupkyni rodičů. V prvním roce vzniku sdružení rodiče navštěvovali Janáčkovo divadlo. Velký úspěch měly Dětské radovánky uspořádané v městském lesoparku Pisárky. Akce byla přínosná zviditelněním školy, zviditelněním sdružení i finančním ziskem. V následujícím školním roce uhradilo rodičovské sdružení vydávání školních pomůcek, chemikálií, přístrojů, příborů do kuchyně. Uhradilo rámování obrazů, vybavení ředitelny. Podílelo se na vydání bulletinu k příležitosti poválečného znovuvybudování školy. V padesátých letech minulého století se rodičovské sdružení proměnilo v nástroj politického působení na jeho členy. Rodiče a učitelský sbor si připravovali politické referáty, které byly součástí společných schůzek. I v této době se však připravovaly aktivity politicky nezabarvené. Ve školním roce 1952/53 se údajně velmi zdařilou akcí stala návštěva Žebětína, která zlepšila spolupráci školy s rodiči žákyň z této tehdy ještě vesnice. V roce 1957 jsou v kronice údaje, které nasvědčují vzniku napětí mezi členy rodičovského sdružení a vedením školy. Ředitel, který byl nově ve funkci, píše o nedorozumění, které není blíže ozřejmáno. Prý vzešlo z malicherností. Další důvody neshod rodičů a vedení školy přičítá tomu, že neznal poměry ve škole. Vyslovuje víru v jednotu rodičů a školy v budoucnosti. V dalších letech jsou v kronice údaje o sdružení rodičů sporadické a vesměs fádňí. Dominují záznamy o schůzování, volení funkcionářů, schvalování plánů SRPŠ a kontrolách jejich plnění.

Pravidelné zápisy o rodičovském sdružení se vyskytují v druhé polovině 70.let minulého století. Ke kuriózním momentům v dějinách SRPŠ patří konec 70. let minulého století, kdy se sdružení pustilo údajně s chutí do budování školního hřiště v proluce u sousedící nemocnice. Pomocnou ruku podaly i tehdejší patronátní závody. Využívání hřiště je dnes hygienikem zakázáno a absence vyhovujícího školního sportoviště je věcí, kterou by někteří rodiče rádi změnili. U letopočtu 1981 se dovíme, že škola zvýraznila existenci rodičovského

sdružení zahájením školního roku společně s jeho zástupci.

Sdružení rodičů na škole je však minulostí. Vytratilo se po změně legislativních podmínek pro fungování sdružení v roce 1993. Nové právní prostředí sice umožňuje vznik rad škol, ale ani tento orgán ve škole není. Ředitelka se obnově rodičovského sdružení nebo vzniku rady školy nebrání, ale jejich zrod neřadí k prioritám své práce.

Vztahy školy a rodičů jsou formálně ošetřeny ve školním řádu. Poslední inspekční zpráva mu však vytýká, že vedle výčtu povinností nejsou konkretizována práva rodičů. Školská inspekce uznává, že rodiče získávají od školy potřebné informace a děje se tak včas. Inspekční zpráva konstatuje, že výchovné problémy dětí jsou neprodleně s rodiči řešeny na výchovných komisích.

Pohled na rodičovské orgány z perspektivy ředitelky školy

Z rozhovorů s ředitelkou vyplynulo, že se mezi rodiči nenašly činorodé osobnosti, které by zajistily náležitosti pro registraci rodičovského sdružení po roce 1993, když ji vyžadoval nový legislativní předpis. Ani později neprojeví rodiče iniciativu obnovit rodičovské sdružení a ochotou pracovat pro tuto věc. Ředitelka by uvítala samostatně životaschopné rodičovské sdružení, které by bylo způsobilé spravovat své záležitosti, a není nakloněna představě, že bude škola vykonávat práci, která by měla příslušet zástupcům rodičům v tomto orgánu. Na příkladech jiných škol (např. i komunitní školy) se však ukazuje, že zrození a často také další existence rodičovského sdružení je doprovázena prací školy za rodiče. Spontánní angažovanost rodičů přichází až na výjimky teprve při velmi vážných neshodách mnoha rodičů se školou v záležitosti, která je pro ně nadměru důležitá.

Ve škole na Mendlově náměstí je podle názoru ředitelky převaha rodičů, kteří nemají dostatečné schopnosti pro zvládnutí formalit spojených s činností sdružení. Malá část rodičů, která má předpoklady pro zastupování rodičů, není ochotna přebírat žádné závazky v řídicích orgánech sdružení s odvoláním na pracovní vytížení a nedostatek času. Ředitelka si každoročně svolává důvěrníky tříd a aktivní rodiče ze tříd. Seznamuje je opakovaně s nakloněností školy pro vznik rodičovského sdružení a s nabídkou, aby se angažovali v této oblasti. Setkává se však prý s nezájmem. Úspěšné nebyly ani pokusy oslovit celé třídy, ve kterých jsou „šikovní“ rodiče (prosazovali určité své požadavky, ale převážně sami za sebe), a které by byly motorem pro rozjezd rodičovských aktivit ve škole jako celku. Z kontextu projevu se při rozhovoru ukazuje, že v jejich očích přebírá některé funkce neexistujícího rodičovského sdružení výchovná komise, ve které se setkává s jednotlivými rodiči ředitelka, zástupkyně ředitele a výchovná poradkyně: „*Schopní rodiče podnikatelé nemají čas – nechcou*

to, a zbytek populace to nezvládá. Dost věcí my s těmi rodiči projednáváme. Je tady výchovná komise, což je tak nazvané, ale je to takové posezení s rodiči, zkoumání problému, hledání příčin, návod ze školy rodičům nebo rodiče přijdou říct u nás to, co se stydí říct kantorce. Spolupráce je perfektní po této stránce. Není to to organizační gró. To tady není.“

Vyjádření ředitelky nasvědčují tomu, že rodičovské sdružení škoie v zásadě schází jen jako orgán, který by získával sponzorské prostředky.

Spolupráce s rodiči očima představitelů školy

Podívejme se v této kapitole na spolupráci s rodiči očima ředitelky školy, které jsou doplněny údaji z analýzy odpovědí řadových učitelek v dotazníkovém šetření.

Ředitelka školy

Spolupráci s rodiči považuje ředitelka za nutnost a pedagog si podle jejího názoru musí vybudovat vztah s rodiči v zájmu dítěte (*„Rodiče musíte získat na svou stranu, protože jinak v tom dítě lítá samo“*), i v zájmu svém (*„Když rodiči šlápnete na palec, hned si dnes stěžuje. Těžko se hledá, jestli má pravdu a učitel se těžko hájí. Prvořadý úkol je zvládnout rodiče.“*). Stížnosti rodičů jsou řešeny uvnitř školy. Stížnosti rodičů přichází mj. při přijetí dítěte s poruchami chování a v tomto okamžiku si rodiče ostatních dětí dovedou prosazovat svá zákaznická práva. (*„Rodiče většinou nechtějí, abychom přijali žáka, který má poruchu chování. Ruší ve třídě, rozhodí kázeňsky ne třídu, ale celý chod školy a rodiče si stěžují ... Je povinností chránit rodiče, kteří hledají cestu, aby jejich dítě prošlo základní školou.“*)

Za ředitelskou kariéru současné ředitelky byly podány dvě stížnosti, které se řešily mimo školu, konkrétně na školském úřadu.

V roli výchovných partnerů jsou mimořádně vítáni otcové, zvláště když mají ve škole chlapce. (*„Získáváme tatínky. Otec je nezastupitelný vzor v rodině. Je pro nás velký úspěch, když otcové přicházejí do školy. Když se podaří přesvědčit otce, aby si sedl se synem ke čtení, získává si u něj nesmírnou autoritu. Důležitý je otec dítěte i u rozvedených rodičů. On toto dítě má a má za dítě zodpovědnost, ať je u manželky nebo žije jinde.“*) Škola se zajímá o dění v rodinách (*„Když se maminka a tatínek nemohou domluvit, nefunguje to. Není to o tom, že se dítě přehodí k nám na školu a zbaví se problému.“*)

Spolupráce při poskytování speciální podpory dítěti a při záležitostech týkajících se učení je v zásadě zvládnuta. Potíž vyvstává při pohledu z perspektivy ředitelky při vytváření sociálního partnerství. (*„Když rodiče zjistí, že je dítěti na Mendláku dobře, pak už je těžko získáváte. Oni jsou s péčí o děcka spokojeni a nic je netlačí natolik, že by měli pocit, že mají mít něco pod*

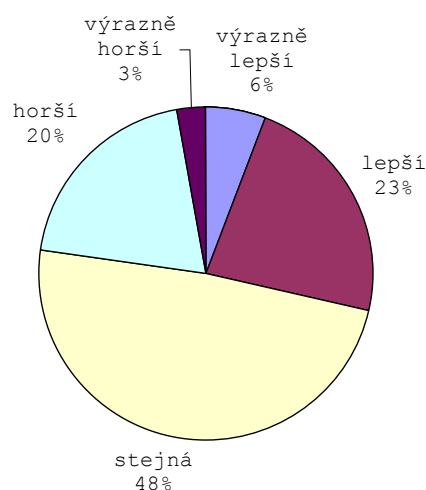
kontrolou nebo s něčím pomáhat. Kontakty rodičů mezi sebou? Ne, to tady fakt nefunguje.“)
Rodiče, kteří představují pro školu závažný problém („rodič špatný“) jsou zváni na výchovné komise.

Ostatní pedagogičtí pracovníci školy

21 učitelek (60 %) považuje spolupráci s rodiči za uspokojivou, 13 učitelek (37 %) za velmi dobrou a jedna učitelka (3 %) za nedostatečnou. Vesměs všechny učitelky udávají cíle spolupráce, které rodiče vnímají jako naplněné a oceňují to, že je jich ve škole dosahováno (prospěch, předcházení nedorozuměním, pohoda dětí s vyřešenými a překonanými problémy, zájem dětí a rodičů o školu, propagace školy rodiči). Učitelky považují spolupráci za prevenci vzniku problémů a konfliktních situací, které vznikají nedostatkem informací, nepochopením postupů školy a důvodů jejich volby. Didaktická motivace je doprovázena potřebou být oceněn rodičem. Z odpovědí v dotazníku vyplývá, že některé učitelky touží, aby rodiče měli příležitost vyzorovat, jak je pedagogova práce náročná. Spolupráce je součástí vytváření klimatu školy, ve kterém rodiče opustí pocity, že je škole lhostejný. Motivace ke spolupráci vychází také ze zjištěných pohnutek, přestože je v popředí prospěch školy – učitelky si myslí, že rodiče, kteří jsou vtaženi do dění ve škole pomohou získat sponzorský dar nebo jej sami poskytnou. Posilujícím impulsem spolupráce je také vlastní dobrá zkušenosti se žáky, u kterých se spolupráce rodičů a školy navázala.

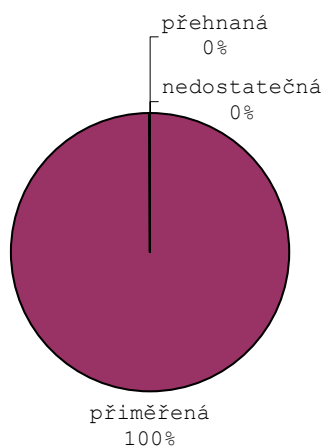
Je paradoxní, že nejvíce učitelek (17 učitelek, tj. 49 %) považuje úroveň spolupráce na své škole za stejnou jako na jiných školách. Četnosti odpovědí směrem k výrazně lepšímu i výrazně horšímu hodnocení spolupráce ve srovnání s jinými školami jsou v odpovědích učitelek téměř identické (lepší 8 odpovědí tj. 23 %, horší 7 odpovědí tj. 20 %, výrazně lepší 2 odpovědi tj. 6 %, výrazně horší 1 odpověď tj. 3 %). Je to výsledek poněkud zarážející vzhledem k důrazu, který je v teoriích speciální pedagogiky kladen na spolupráci s rodiči znevýhodněného žáka. Rodiče, kteří jsou zklamaní z pobytu dítěte na předchozích školách potřebují povzbudit, dodat víru v možnosti dětí, které musí všichni v jejich okolí podpořit. Dobře vedená domácí příprava pod dohledem rodičů vyžaduje odborné zaškolení pedagogem. Našli bychom zajisté i další argumenty podporující domněnku, že škola pro žáky se SVPU by nutně měla s rodiči spolupracovat nadstandardně

Srovnání úrovně spolupráce s jinými školami očima učitelek

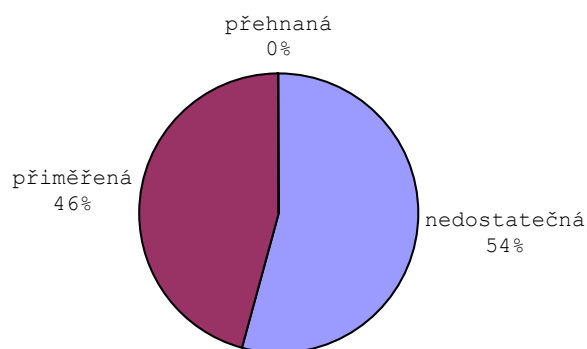

oproti školám jiným. Přesto učitelky jako celek nevnímají svou školu za instituci, která by dosáhla mimořádné spolupráce jen tím, že zaškolí rodiče, jak vlastní výchovou podpoří své dítě při jeho speciálních potřebách. Jestliže vezmeme v úvahu, že 60 % učitelek považuje spolupráci za uspokojivou a aktivita školy ve vztahu k rodičům je podle všech učitelek přiměřená, nenacházíme uvnitř školy vůli nebo možná sílu více vykročit směrem k rodičům v oblasti spolupráce. Učitelky považují pedagogický kolektiv zřejmě za aktivnější ve vztahu k rodičům než naopak a patrně se domnívají, že nyní jsou na řadě rodiče, protože jejich aktivita je podle 19 učitelek (54 %) nedostatečná a podle 16 učitelek (46 %) přiměřená.

**Aktivita školy ve vztahu k rodičům
očíma učitelek**

**Aktivita rodičů ve vztahu ke škole
očíma učitelek**

Problémy a rizika spolupráce

Do dotazníku uvedli tři učitelky, že spolupráce s rodiči nepřináší žádná rizika, nevidí problémy, které by měly nastat, a nevýhody, které by měla spolupráce přinést. Možná jsou to lidé, kterým se daří úspěšně spolupracovat s rodiči, možná jsou to idealisté, jejichž protikladem jsou učitelky, které ve svých odpovědích vyjadřují strach z přílišného vměšování do jejich práce, obavy ze změn vyučujících v jednotlivých třídách a zásahů do školního řádu.

Problémem, který patří k těm dobře známým také na jiných školách, je časový nápor doprovázející spolupráci a obavy, že její učitelé nedovedou překonat.

Profesním selháním, o kterém učitelky v dotazníku zauvažovali, jsou důsledky osobních sympatií – „*promítnou se do vzájemných vztahů, a ovlivní pohled na dítě spolupracujících rodičů*“. Učitelky znervózňuje obava ze zneužití spolupráce rodiči k sobeckým cílům. Jestliže o tomto nebezpečí vědí, je škodou rodičů, že učitelky více nedůvěřují vlastní sebekontrolě.

Nevyjadřený zůstal možná jejich nezájem podstupovat riziko strategicky náročné práce s rodičem, u nějž se bude konturovat, že usiluje o manipulaci s učitelem.

Vztahy s obcí očima vedení školy

Lidé z okolí o existenci školy samozřejmě vědí a někteří ji po skončení výuky navštěvují, neboť škola pronajímá prostory (cvičení pro lidi s roztroušenou sklerózou, Parkinsonovou nemocí, taneční kroužek, odtučňovací kurz atd.). Pronajímá ji však dalším subjektům a učitelky se na vedení kurzů pro veřejnost nepodílí. Potenciál k odborným aktivitám mají, ale buď leží ladem, nebo je učitelky uplatňují privátně jinde. Ředitelka uvedla, že chtěla využít jejich odborné schopnosti v tom, čemu rozumí a navrhovala otevření dys-centra: „měla jsem získaný grant, měla jsem i výjimku, protože podle legislativy škola by toto pro sebe základní škola neměla mít, protože tam je to soukromá záležitost, jako třeba na Horní, kdežto tady to bylo při škole a školský úřad ten grant přesunul na zvláštní školu a nepovolil, aby se suplovala práce kantorů se soukromým zaměstnáním odpoledne v dys-centru. Tak to mě mrzelo, ale pak jsem si řekla, ať radši dělají ve škole poctivou práci, ale byl to rok přípravy, honičky a lítání, neuskutečněné práce, takže to mě zklamalo.“

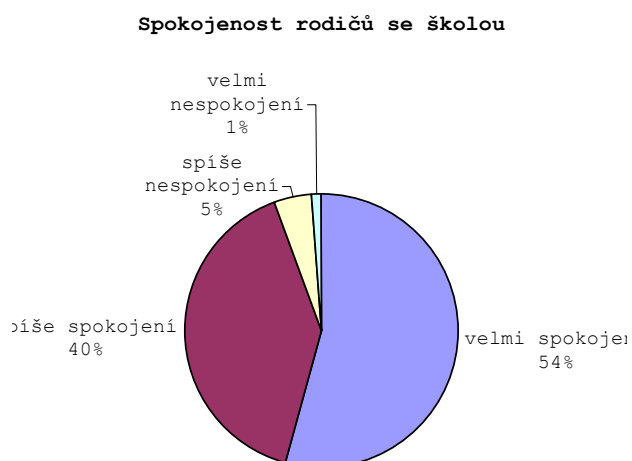
Ředitelka ve vztahu k občanům v první řadě vzpomene na to, že s okolím školy nejsou konflikty: „Děti opustí odpoledne školu a odchází. Stížnosti byly jen od důchodců na zastávce, ale pak se ukázalo, že se jednalo o žáky ze zvláštní školy. Aktivní důchodci mi chodí říkat, co mám dělat a jak“.

Z pohledu běžného občana – „nerodiče“ je tato škola uzavřený svět, který má uspokojivé vztahy se zřizovatelem, ale nevytváří téměř žádné vazby se svým okolím.

Škola očima rodičů

Z dotazníků vyplývá, že většina rodičů zřejmě nelituje výběru základní školy se specializovanými třídami na Mendlově náměstí pro jejich dítě či souhlasu s jeho docházkou do této školy. 54 % je totiž se školou velmi spokojeno a dalších 40 % je velmi spokojeno. Jen nepatrná část rodičů se vyjadřuje v otázce spokojenosti negativně. 5 % rodičů je spíše nespokojeno a 1 % rodičů je velmi nespokojeno.

Podle očekávání oceňují rodiče

organizační formu výuky, vytváření podmínek pro výuku zaměřenou na žáka - jednotlivce (*Nejdůležitější je pro mě poloviční počet žáků ve třídě, takže je komunikace mezi učitelem a mým dítětem.*), přístup školy k dětem zaměřený na navrácení sebevědomí, zájem o budoucnost žáků po ukončení školy (*Tato jediná škola v Brně a okolí pomohla, že syn může studovat na střední škole.*). Rodiče si všimají klimatu, které působí hojivě nejen na děti, ale i na ně. (*Je to pohodová škola. - Mé dítě není stresováno následujícím dnem, kantor dává druhou šanci a má trpělivost, autorita jde ruku v ruce s laskavostí. - Berou ohledy na každého žáčka, a když nastanou problémy, snaží se je vyřešit nebo aspoň pomoci. - Naše dítě je klidnější, spokojenější, má lepší výsledky. - Mé dceři pomohla v prospěchu a nemá teď snahy nechodit do školy jak to bylo v předchozí škole, chovají se k ní dobře učitelé i žáci - Vše záleží na osobnosti učitele, ne na imigi školy. Syn se nerad učí, má výukové problémy, ale má výbornou paní učitelku, která má o něj zájem a chápe jeho potíže a dává mu jasné hranice. A navíc s námi spolupracuje, jsme společníci v tomto směru. Jmenuje se...*). Rodiče starších žáků, kteří mají dítě ve škole téměř od počátku školní docházky mohou srovnávat atmosféru s minulostí a objevuje se poznatek: *Učitelé jsou kvalifikovaní, ale za poslední roky u nich stoupla nervozita.* Rodiče chválí didaktickou a metodickou připravenost učitelek poskytovat dětem speciální podporu (*Je to skvělá škola, učí zde kvalifikované osoby, které dětem a učivu rozumí*). Mimořádně dobře je rodiči ceněna výuka českého jazyka. Někteří rodiče chválili výuku němčiny, ale objevila se i její negativní hodnocení (*Paní učitelka je nedostatečně kvalifikovaná s dětmi s poruchou dislexie v německém jazyce*). Pozornost rodičů koncentrovaná na jazyky je přirozenou reakcí. Na původních školách byly jazyky zásadní bariérou pro dosažení úspěšnosti žáka v učení. Přizpůsobení výuky jazyků dětem s SVPU je základním předpokladem, aby měla smysl podpora dětí ve formě, jakou ji škola poskytuje.

Škola si vychovala spokojené žáky, kteří již dospěli do rodičovského věku, nyní ji záměrně vyhledali a jsou spokojeni i v pozici rodičů.

Kritika rodičů ukazuje, že jsou mezi nimi rodiče zklamaní ze zařazení do třídy, kde nepůsobí paní učitelka podle jejich představ nebo jsou si vědomi, že jejich dítě má štěstí a mohlo navštěvovat i třídu, jejíž učitelé nejsou pro rodiče lákavou představou (*Většina učitelů je kvalifikovaná, nám pomohli. - Hodně záleží na učitelích jak učí. - Učitelé různí. Vše je o vztazích a o lidech. - Doporučila bych rodičům, aby se u ředitelky informovali jak se učí v jiných třídách.*) Ojedinele se vyskytuje generalizované celkové negativní hodnocení pedagogických pracovníků (*Tato škola mi nevyhovuje. Učitelka dělá z dětí cvoky.*)

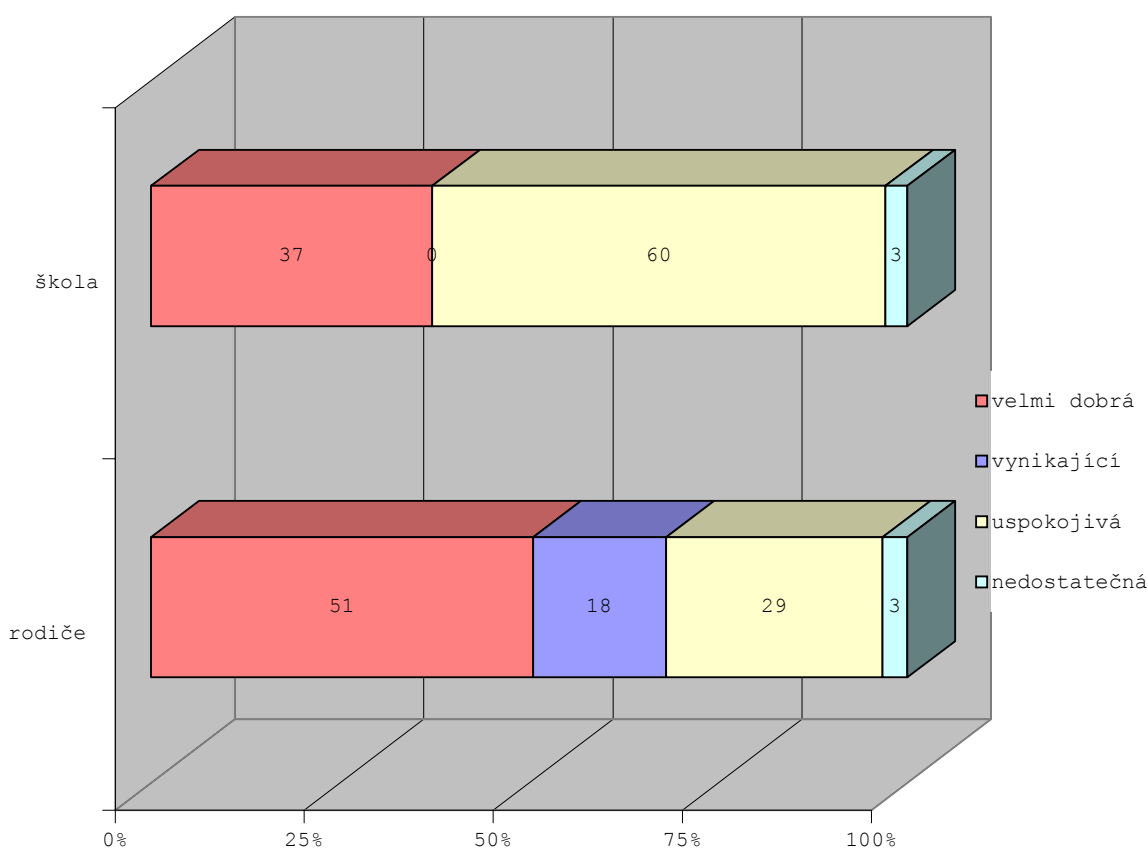
Jsou rodiče, kteří spojují spokojenost se školou také s tím, jak dbá o bezpečnost mimo budovu, v tomto případě podle jejich mínění nedbá o bezpečnost dětí (*Vzhledem k tomu, že je na místě,*

kde se setkávají narkomani, měla by být více hlídaná, ale i okolí školy.). Podobné výtky ovšem míří do kompetencí obce, která spravuje městskou policii.

Organizační záležitost, ke které se rodiče hojněji vyjadřují, ale vzájemně si zcela protičejí je vytváření koedukovaných a nekoedukovaných tříd. Oba typy tříd ve škole nalezneme. Jedni rodiče vyžadují chlapecké a dívčí třídy, druzí jejich vytváření kritizují.

Celkovou spoluprací školy a rodiny považuje těsná většina rodičů za velmi dobrou (51 %). Další hodnoty míří k relativně horšímu hodnocení. 29 % rodičů považuje spoluprací za uspokojivou. 3 % za rodičů považuje spoluprací nedostatečnou.

Celkové hodnocení spolupráce mezi školou a rodiči

18 % rodičů se domnívá, že spolupráce se školou je vynikající. Takto pozitivní ohodnocení se neobjevuje u žádné z učitelek školy. Proč? Možné vysvětlení pesimističtějšího pohledu učitelek na úroveň spolupráce je v pocitu nevďčnosti a neopětovaní vynaložené síly. Rodiče sice udávají spokojenost se školou ve všech parametrech, ale její snažení neopětují vlastní aktivitou a sami se ve vztahu ke škole nepovažují za neaktivnější.

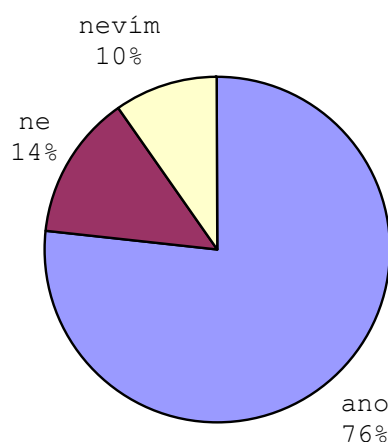
Které momenty zdůrazňují rodiče, když se vyjadřují ke spolupráci se školou? V převaze si rodiče pochvalují informovanost. Při hodnocení vytváření příležitostí ke spolupráci jsou oceňovány kontaktní deníčky („*Mile mě překvapil, má pozitivní účinek na dítě*“). Rodiče uznávají, že „*je lepší než žákovská knížka*“ a jeho prostřednictvím dostávají maximum informací, které v současné době škola může poskytnout. V dotazníku se ukázalo, že učitelky v rozdílné míře používají k informování rodičů telefon. Někteří rodiče by uvítali jeho využívání ve větší míře, jiní uvádí, že jsou učitelkami prostřednictvím telefonu kontaktováni často a dodávají: „*jsem vskutku spokojen, jak se mnou škola komunikuje*“. Tradiční kanály vyhovují možná většině rodičů, která je podle poznatků ředitelky z ekonomicky slabších vrstev, ale mezi požadavky na vzájemný kontakt se objevila elektronická pošta. Dále mezi rodiči zazněl požadavek vydávání čtvrtletního školního časopisu, o kterém však škola neuvažuje.

K diskutabilním otázkám bude náležet ochota učitelek této školy komunikovat s rodiči tváří v tvář, neboť někteří rodiče si chválí, že mohou kdykoliv přijít za učitelkou, a to i mimo konzultační hodiny, ale někteří rodiče by tyto možnosti uvítali, tudíž o nich neví nebo se mezi nimi a třídními učitelkami reálně neodehrávají.

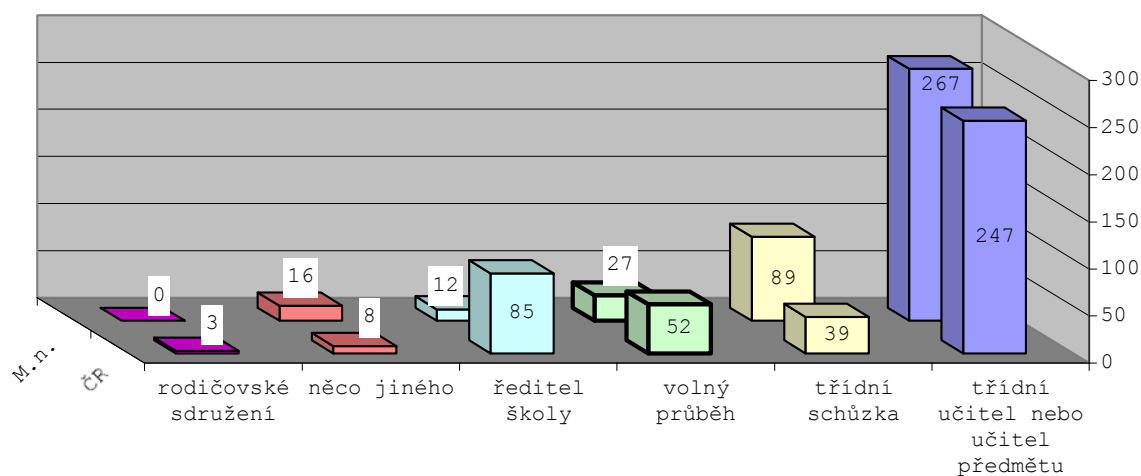
Jen jediná matka se pozastavuje nad tím, že ve škole neexistuje rodičovské sdružení, ostatní se k této situaci nevyjadřují.

Rodičovské sdružení by mohlo představovat jeden ze způsobů prosazování rodičovských názorů a řešení sporných momentů. Jak se v takových chvílích rodiče zdejší školy chovají? Podle odpovědí v dotazníku se rodiče nespokojení s něčím, co se týká jejich dítěte v první fázi zpravidla obrací na třídního učitele (44 %) a učitele příslušného předmětu (33 %). Na třídní schůzku vyčká 18 % rodičů a v jejím rámci vznáší své připomínky. Volný průběh věci raději nechají 2 % rodičů.

Chodí dítě rádo do školy?

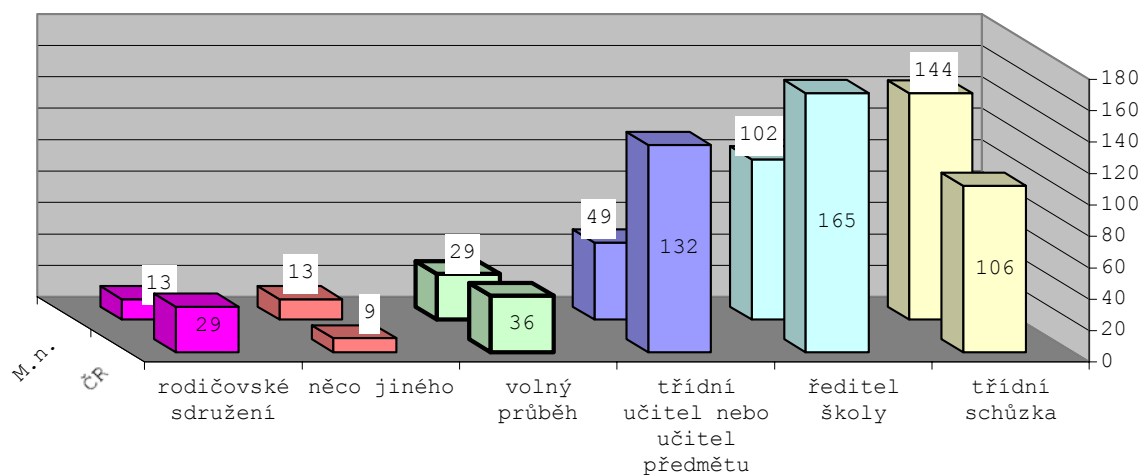

Chování rodiče při nespokojenosti s tím, co se týká dítěte

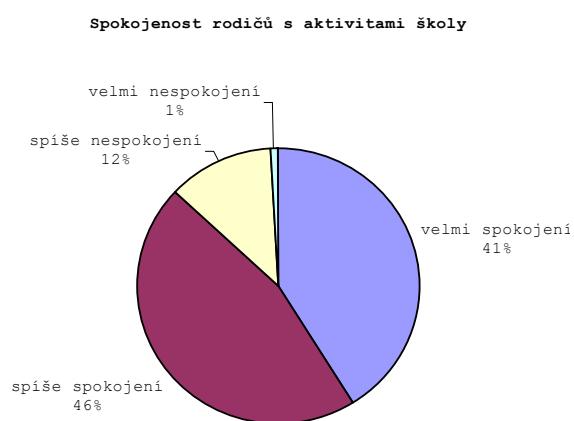

Ve věcech nespokojenosti s chodem školy jsou rodiče trpělivější než udává republikový soubor a vyčkávají na osobní kontakt při třídní schůzce (45 %). Přímo na ředitelku se obrací 33 % rodičů. Třídní učitelka nemá asi podle rodičů dostatečné kompetence jejich nespokojenost řešit. Kontaktovalo by ji 18 % rodičů. Volný průběh věci by raději ponechalo 5 % rodičů. Kuriózní je skupina 3 % rodičů, kteří se obrátí se svou nespokojeností na rodičovské sdružení. Je otázkou, kdo jej reprezentuje, když na této škole v posledním desetiletí rodičovské sdružení neexistuje. Možná se jedná o další rodiče, kteří se doposud neocitli v situaci, ve které mají potřebu cokoliv závažnějšího vyjednat, a kteří se současně o dění ve škole moc nezajímají. Ke strategiím zbývající skupiny rodičů patří např.: okamžitá změna školy či vyjádření nespokojenosti v dotazníku na začátku školního roku.

Chování rodiče při nespokojenosti s tím, co se týká chodu školy

Řešení nespokojeností rodičů se každá dobrá škola zajisté snaží vyhnout rozhodnutími, která rodičům vyhovují a škole nebrání v plnění jejích úkolů. Sporné momenty se lépe vyjasní mezi spolupracujícími stranami - v našem případě mezi rodiči a školou. Problém může nastat, když si jedna ze stran myslí, že spolupráce probíhá a druhá je přesvědčena o opaku. Tato situace ve škole na Mendlově náměstí nepanuje, ale rozdíly existují. Rodiče vnímají spolupráci se školou příznivěji než učitelky. Do mírně pesimističtějšího hodnocení učitelek (Většina učitelek považuje spolupráci „jen“ za uspokojivou (21 učitelek)) se zajisté promítají reakce rodičů, kteří potřebují čas pro přivyknutí si na intenzivnější vstup školy do svého života, únava z časové a psychické náročnosti jednání s dospělými v souběhu s výchovou dětí. Zbývající část učitelského sboru vnímá spolupráci jako velmi dobrou (13 učitelek z 38), jen jedna učitelka považuje spolupráci s rodiči za nedostatečnou.

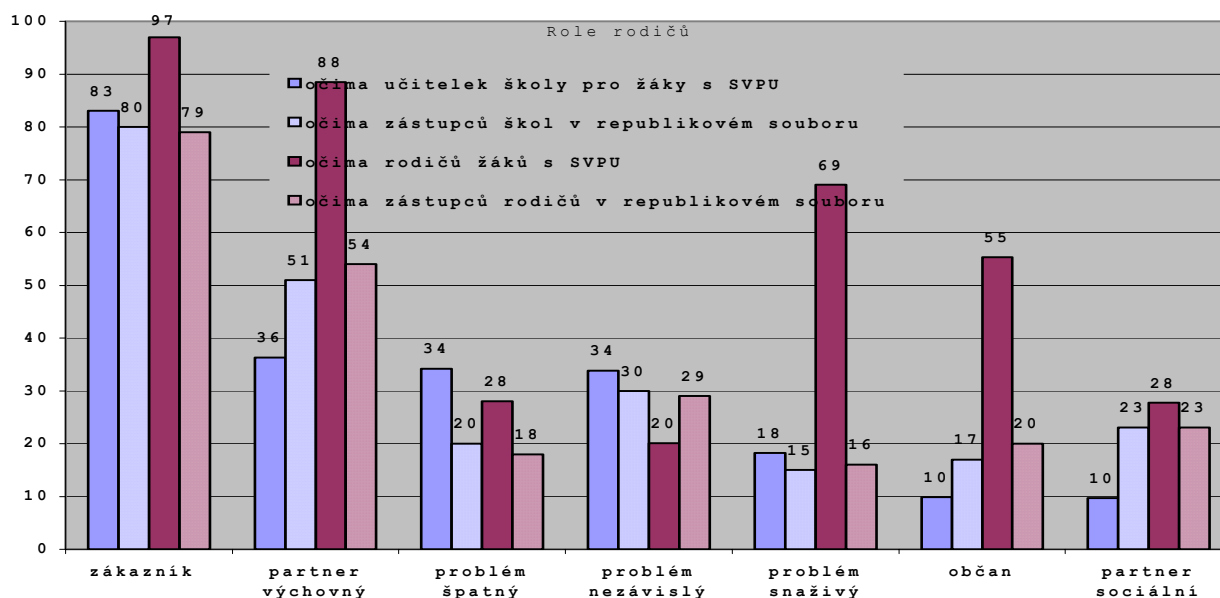
Aktivity nejsou příliš kreativní a pestré ve srovnání s jinými typy škol. Dalo by se možná očekávat, že rodiče nebudou příliš spokojeni s tím málem, co jim škola nabízí. Potvrzuje se však, že převážně většině rodičů na této škole štíhlá nabídka aktivit pro rodiče zásadně nevadí a nacházejí silné stránky školy v něčem jiném.

S dosavadními aktivitami, které vyvíjí škola vůči rodičům je většina rodičů spokojená⁴. Rodiče, kteří nejsou plně spokojeni, navrhují v dotaznících posílit osobní setkávání rodičů a zástupců školy a navrhují více mimoškolních setkávání. Tady jsou však překážkou jejich vlastní možnosti (dojíždění, zaměstnání) a slabší vlastní aktivita, ke které jsou venkoncem rodiče vnímaví – 60 % rodičů považujících svou aktivitu za uspokojivou interpretují jako „když přijde na věc, snahu vyvinu, ale mám rezervy“⁵.

Pokud bychom pomýšleli na to, že rodiče spíše pasivně čekají, co jim škola nabídne, mohlo by se na ně pohlížet jako na zákazníky, kteří vyčkávají, co jim bude nabídnuto za službu nebo jako na problémové osoby, které nejsou ochotny vyvinout větší než nutnou námahu. V jaké roli se rodiče vidí, když zaujali postoje, pomocí kterých bylo zjišťováno, zda jsou pro školu problémem, zákazníky nebo partnery?

⁴ 46 % je spíše spokojeno, 41 % je velmi spokojeno, 12 % rodičů je s nabízenými aktivitami spíše nespokojeno, velmi nespokojeno je méně než 1 % rodičů.

Téměř všichni rodiče se vidí v zákaznické pozici (97 %). Míra v jaké se cítí být zákazníky školy předčí i republikový průměr, rodiče málotřídních škol a rodiče komunitních škol. Je to pochopitelné, když rodiče rozhodli naprosto záměrně o přeřazení žáka do této školy, v situaci, kdy kvalifikace pedagogů předcházející školy nepostačovala k uspokojení vzdělávacích potřeb jejich dítěte nebo byly nevyhovující okolnosti pro speciální podporu. Rodiče navštívili budovu, prošli setkáním s ředitelkou školy, bylo zcela na jejich rozhodnutí, zda požádají o přijetí žáka do této školy s přáním, aby se projevil přínos přechodu dítěte na tuto školu. Druhá role, ve které se rodiče identifikují je role výchovných partnerů (88 %), která taktéž řádově v desítkách procent převyšuje republikový průměr. Přes dvě třetiny rodičů se našlo v roli problém – snaživý a 55 % se cítí být ve vztahu ke škole občany. Zajímavost v pořadí třetí a čtvrté nejčastější role se ukáže při srovnání s tím, jak diametrálně odlišně pohlíží na roli rodičů učitelky.

Učitelky vnímají 83 % rodičů jako zákazníky. Jen 36 % učitelek považuje rodiče za výchovné partnery. Rodičům uškodilo mínění učitelek o nízké ochotě poskytovat pomoc škole. Celkem 25 % rodičů vnímají učitelky jako problém.

Škola se specializovanými třídami a rodiče: závěry a shrnutí

Jak již bylo řečeno dříve, výuka některých žáků se SVPU v běžných třídách nevede ke zvládnutí školou požadovaných dovedností, zlepšení postižených funkcí a prospěšnějším řešením je vzdělávání ve specializovaných třídách pro žáky se SVPU. Každá škola tyto třídy nezřizuje, a proto někteří žáci přestupují do základních škol se specializovanými třídami nebo

⁵ 5 % považuje svou aktivitu za vynikající, 32 % považuje svou aktivitu za velmi dobrou a 10 % přiznává svou

do speciálních základních škol pro žáky se SVPU, v nichž mohou speciální pedagogové ve třídách se sníženým počtem žáků poskytovat individuální podporu žákům s podobnými obtížemi.

V případové studii jedné z těchto škol jsme zjistili, že rodiče jsou s ní spokojeni tehdy, když: 1. se u dítěte objevily pokroky v činnostech, které jsou znesnadněné poruchou, 2. je dítě v této škole spokojené. Rodiče za to škole vyjadřují nemalé uznání.

K povaze vztahů mezi rodiči a zástupci této školy můžeme dodat:

- Vytváření sociálních vztahů ovlivňují zvláštnosti dětí, ale také jejich rodičů, kteří jsou poznamenáni svými prožitky.
- Rodiče jsou okamžitě zapojeni do spolupráce při poskytování speciální podpory školou.
- Na dohodu o úkolech školy a o úkolech rodičů s jejich instruktáž ve věcech speciální podpory žáka i běžných rodičovských povinností navazuje denní péče doprovázená každodenní komunikací. Pokud je komunikace konstruktivní, nemusí být nutně osobní. Rodičům i škole vyhovuje denní písemný kontakt doplněný o hromadná setkání rodičů na třídních schůzkách v obvyklé frekvenci 4x ročně a možnost podle potřeby kdykoliv jednat s druhou stranou. Přímo s učitelem jednájí rodiče, když mají pochybnosti o záležitostech, které se týkají jejich dítěte. Třídní schůzku rodiče vnímají jako příležitost vyjadřovat se k otázkám, které se týkají chodu školy. Spoléhají na podporu rodičovského společenství, ale přitom si od ostatních rodičů zachovávají odstup.
- Rodiny neudržují vzájemné kontakty, nepostrádají je a postačují jim tradičních příležitosti k setkávání, jako jsou např. akademie, na kterých se veřejně předvádí děti nebo jejich spolužáci v kulturním programu.

Skrytý zůstává terapeutický účinek školních opatření na rodičovskou psychiku: škola, kterou jsme sledovali, dává rodičům na vědomí pochopení, posiluje důvěru ve vlastní výchovu, v možnosti jejich dítěte.

V porozumění a toleranci nacházíme prvky, které považujeme za stavební kameny dobrého vztahu školy s rodiči a domníváme se, podnětem z příkladu vybrané školy pro žáky s poruchami učení je to, že tento postoj lze zaujmout, aniž by se snížily nároky na žáka vzhledem k jeho dispozicím a rodič byl zbaven spoluzodpovědnosti za jeho osobnostní rozvoj.

Literatura:

Rabušicová, M., Čiháček, V., Emmerová, K., Šed'ová, K., Vztahy školy a rodiny: analýza současné situace. X. konference ČAPV, Praha 18. – 20.9.2002. Dostupný též z <http://www.phil.muni.cz/ped/CAPVPraha.htm>

Šed'ová, K., Komunitní škola a rodiče (případová studie). XI. konference ČAPV, Brno, 10. – 12. 9.2003.

Trnková, K. Málotřídka a rodiče (případová studie). XI. konference ČAPV, Brno, 10. – 12. 9.2003.

Zelinková, O., Poruchy učení, Praha: Portál 2000

Základní a Mateřská škola v Brně [online],[cit.2003-09-01]. Dostupný z <http://www.zsmendl.webpark.cz/>